

Greek Journal of Religious Education (GjRE)

Vol 7, No 1 (2024)

Greek Journal of Religious Education

The Learning Communities of Religious Education within the Educational Pluralism of Europe

Marios Koukounaras Liagkis

doi: [10.12681/gjre.39521](https://doi.org/10.12681/gjre.39521)

To cite this article:

Koukounaras Liagkis, M. (2024). The Learning Communities of Religious Education within the Educational Pluralism of Europe. *Greek Journal of Religious Education (GjRE)*, 7(1), 9–13. <https://doi.org/10.12681/gjre.39521>

Οι Κοινότητες Μάθησης της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης μέσα στην Εκπαιδευτική Πολυφωνία της Ευρώπης

Μάριος Κουκουνάρας Λιάγκης Αναπληρωτής Καθηγητής Τμ. Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α. /
Υπεύθυνος Έκδοσης/Σύνταξης, makoulia@theol.uoa.gr

Είναι η στιγμή κατάλληλη, για να αναφερθούμε στο ΕλΘΕ/GjRE στο European Forum for Teachers of Religious Education (EFTRE), μέλος του οποίου είναι και ο ΚΑΙΡΟΣ-Πανελλήνιος Σύνδεσμος Θεολόγων που εκδίδει το παρόν επιστημονικό περιοδικό. Το EFTRE αποτελεί ένα σημαντικό δίκτυο εκπαιδευτικών που ασχολούνται με τη Θρησκευτική Εκπαίδευση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η τελευταία συνάντησή τους στη Ρώμη το 2023 υπογράμμισε τη σημασία της συνεργασίας και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς από διαφορετικές χώρες, οι οποίοι εργάζονται σε πολύπλοκα και πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα. Πράγμα που αναδεικνύεται και στην επερχόμενη συνάντηση στη Βουδαπέστη το 2025 (<https://eftre.net/conference-in-budapest-2025/>), με τίτλο «The art of empowerment in RE community, complexity, compassion, commitment». Γίνεται φανερό ότι μέσω της δικτύωσης, οι εκπαιδευτικοί ενθαρρύνονται να αναπτύξουν νέες διδακτικές προσεγγίσεις και να ενισχύσουν την κριτική σκέψη και τον διαθρησκευτικό διάλογο στην τάξη τους.

Οι κοινότητες μάθησης, όπως το EFTRE, παρέχουν στους εκπαιδευτικούς τις απαραίτητες γνώσεις και εργαλεία για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της σύγχρονης θρησκευτικής εκπαίδευσης, συμβάλλοντας στην επαγγελματική τους ανάπτυξη και ενδυνάμωση. Κάτι που έχει τελικά αντίκτυπο στους μαθητές. Αυτή η διαρκής ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών ενισχύει την πολυμορφία των προσεγγίσεων, διασφαλίζοντας πως κάθε μαθητής λαμβάνει μια Θρησκευτική Εκπαίδευση που ανταποκρίνεται τόσο στις προσωπικές του ανάγκες όσο και στις απαιτήσεις μιας πολυπολιτισμικής και μετα-κοσμικής πολυφωνικής Ευρώπης, στην οποία αυξάνονται οι φασιστικές φωνές και οι ακραίες στάσεις.

Η Θρησκευτική Εκπαίδευση στην Ευρώπη αποτελεί έναν τομέα πολυδιάστατο, που έρχεται από το παρελθόν αλλά επιβιώνει και διαρκώς εξελίσσεται αντανακλώντας τις ιστορικές, πολιτισμικές και θεολογικές διαφοροποιήσεις κάθε χώρας. Στο παρόν τεύχος, παρουσιάζονται μελέτες που αναδεικνύουν αυτές τις διαφοροποιήσεις μέσα από τις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και τις μεθόδους διδασκαλίας των Θρησκευτικών σε διάφορα ευρωπαϊκά κράτη. Από τη Δανία, την Ιταλία και τη Γερμανία έως την Αυστρία και την Ελλάδα, η εκπαιδευτική πολιτική,

οι μαθησιακές κοινότητες και οι ιδιαίτερες εκπαιδευτικές πρακτικές συμβάλλουν στην καλλιέργεια του θρησκευτικού γραμματισμού και στην ενίσχυση του διαθρησκειακού διαλόγου, υποστηρίζοντας την ανάπτυξη δεξιοτήτων διαπολιτισμικής επικοινωνίας και κριτικής σκέψης στους ευρωπαίους μαθητές. Την ίδια ώρα αναδεικνύουν την προσπάθεια που κάνουν χώρες με ιστορικά ομολογιακό πλαίσιο να εκσυγχρονίσουν τη Θρησκευτική Εκπαίδευση και να λειτουργήσει αυτή ως μοχλός γνώσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων. Φυσικά δεν πρόκειται για μια απλή προσαρμογή, αλλά για μία μετακίνηση που δεν είναι τόσο διακριτή στην εφαρμογή όσο στη θεωρία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης. Και αυτό γίνεται αντιληπτό όταν στις κοινότητες μάθησης οι εκπαιδευτικοί συγκρίνουν τις εμπειρίες τους, βλέπουν τα παραδείγματα από άλλες χώρες και διαλέγονται με ανθρώπους που έχουν κοινά οράματα.

Στα κείμενα του τεύχους θα βρείτε ένα εξαιρετικό παράδειγμα καινοτόμου προσέγγισης από την Αυστρία της διαθρησκειακής μάθησης, που συνδυάζει την παραδοσιακή Θρησκευτική Εκπαίδευση με τη μεθοδολογία STEAM. Η συγκεκριμένη μελέτη εστιάζει στη δημιουργία εκπαιδευτικών ευκαιριών που ενσωματώνουν τις τέχνες, την επιστήμη και την τεχνολογία, με στόχο να εμπνεύσουν τους μαθητές στην κατανόηση και εκτίμηση διαφορετικών θρησκευτικών διδασκαλιών και του διαθρησκειακού διαλόγου.

Η μελέτη από τη Δανία αναδεικνύει τέσσερις διαφορετικές αφηγήσεις της εκκοσμίκευσης και τις παιδαγωγικές επιπτώσεις τους. Η αφηγηματική προσέγγιση στη Θρησκευτική Εκπαίδευση προσφέρει μια εναλλακτική στη διάκριση μεταξύ της μάθησης για- και από τη θρησκεία, ενισχύοντας την κατανόηση του φαινομένου σε ένα μετα-κοσμικό πλαίσιο.

Η εμπειρία της Γερμανίας στην Ορθόδοξη Θρησκευτική Εκπαίδευση είναι ακόμη μια προσέγγιση που συνδυάζει τον θρησκευτικό γραμματισμό με τη γλωσσική ανάπτυξη, ιδιαίτερα για μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Η Ορθόδοξη Θρησκευτική Εκπαίδευση όπως αναδεικνύεται από το κείμενο λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ των τοπικών θρησκευτικών παραδόσεων και της παγκόσμιας ενότητας της πίστης, προσφέροντας στους μαθητές τις επικοινωνιακές δεξιότητες που απαιτούνται για να διαχειρίζονται τις ποικίλες πολιτισμικές και θρησκευτικές καταβολές τους.

Από την Ιταλία ένα άλλο κείμενο με αναφορά στην Καθολική Θρησκευτική Εκπαίδευση, η οποία έχει εξελιχθεί σε ένα εκπαιδευτικό πεδίο διαλόγου και φιλοξενίας. Από μια αρχικά κατηχητική προσέγγιση, έχει αναπτυχθεί ως μάθημα που ενισχύει τη διαθρησκειακή κατανόηση και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα. Η διδασκαλία της Καθολικής Εκκλησίας εστιάζει πλέον σε έναν ανοιχτό διάλογο, χωρίς να χάνεται σύμφωνα με τον συγγραφέα ο ομολογιακός χαρακτήρας του μαθήματος. Πρόκειται για μια λειτουργική ενσωμάτωση των παιδαγωγικών και θεολογικών προσεγγίσεων που απαντούν στις προκλήσεις της πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Και από την Ελλάδα φυσικά, αναφορές για τις συναντήσεις των θεολόγων στη Θεσσαλονίκη και τον Βόλο που αναδεικνύουν τη δυναμική των κοινοτήτων μάθησης στη χώρα ενόψει μάλιστα της εφαρμογής στη Θρησκευτική Εκπαίδευση των νέων Προγραμμάτων Σπουδών του 2023 και τη χρήση του πολλαπλού βιβλίου,

που θα επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να επιλέγουν το κατάλληλο βιβλίο για τους μαθητές τους.

Στο τεύχος αυτό παρουσιάζεται και μία πρωτότυπη έρευνα για την πρωινή προσευχή στην Ελλάδα, η οποία συνεχίζει να λειτουργεί ως ένας παράγοντας που επηρεάζει τις θρησκευτικές και πολιτισμικές πεποιθήσεις των μαθητών. Η μελέτη που παρουσιάζεται στο παρόν τεύχος εξετάζει τον ρόλο αυτής της διαδικασίας στην ανάπτυξη της θρησκευτικής ταυτότητας, της ενσωμάτωσης και της ψυχολογικής κατάστασης των μαθητών.

The Learning Communities of Religious Education within the Educational Pluralism of Europe

Marios Koukounaras Liagkis Associate Professor N.K.U.A / Editor-in Chief,
makoulia@theol.uoa.gr

It is the right moment to write in ΕΛΘΕ/GjRE about the European Forum for Teachers of Religious Education (EFTRE), whose member is KAIROS-Greek Theological Association that publishes this scientific journal. EFTRE is an important network of teachers who deal with Religious Education at the European level. Their last meeting in Rome in 2023 underlined the importance of cooperation and exchange of best practices between teachers from different countries, who work in complex and multicultural environments. Something that is highlighted in the upcoming meeting in Budapest in 2025 (<https://eftre.net/conference-in-budapest-2025/>), entitled "The art of empowerment in RE community, complexity, compassion, commitment". It becomes clear that through networking, teachers are encouraged to develop new teaching approaches and to enhance critical thinking and interfaith dialogue in their classroom.

Learning communities like EFTRE provide educators with the necessary knowledge and tools to meet the challenges of contemporary Religious Education, contributing to their professional development and empowerment which ultimately has an impact on students. This constant exchange of knowledge and experience enhances the diversity of approaches, ensuring that each student receives a Religious Education that meets both their personal needs and the demands of a multicultural and post-secular polyphonic Europe in which fascist voices and extreme attitudes are on the rise.

Religious Education in Europe is a multidimensional field, coming from the past but surviving and constantly evolving, reflecting the historical, cultural and theological

differences of each country. In this issue, studies are presented that highlight these differences through the educational approaches and teaching methods of Religious Education in various European countries. From Denmark, Italy and Germany to Austria and Greece, educational policy, learning communities and special educational practices contribute to the development of religious literacy and the strengthening of interfaith dialogue, supporting the development of intercultural communication and critical thinking skills to European students. At the same time, they highlight the effort made by countries with a historically confessional framework to modernise Religious Education and make it function as a driver of knowledge and skill development. Of course, this is not a simple adaptation, but a movement that is not as distinct in application as in the theory of Religious Education. And this is realised when in learning communities teachers compare their experiences, see the practices from other countries and discuss with people who have common vision.

In the texts of the issue you will find an excellent example of an innovative Austrian approach to interfaith learning, which combines traditional Religious Education with the STEAM methodology. This study focuses on creating educational opportunities that integrate the arts, science, and technology with the goal of inspiring students to understand and appreciate diverse religious teachings and interfaith dialogue.

The study from Denmark highlights four different narratives of secularisation and their pedagogical implications. The narrative approach to Religious Education offers an alternative to the distinction between learning about and from religion, enhancing the understanding of the phenomenon in a post-secular context.

Germany's experience in Orthodox Religious Education is another approach that combines religious literacy with language development, particularly for students with immigrant backgrounds. Orthodox Religious Education as highlighted by the text acts as a bridge between local religious traditions and the global unity of faith, offering students the communication skills needed to manage their diverse cultural and religious backgrounds.

From Italy is another article with reference to Catholic Religious Education, which has evolved into an educational field of dialogue and hospitality. From an initially didactic approach, it has developed as a course that fosters interfaith understanding and respect for diversity. The teaching of the Catholic Church now focuses on an open dialogue, without losing, according to the author, the confessional character of the course. It is a functional integration of pedagogical and theological approaches that respond to the challenges of multicultural society.

And from Greece, of course, reports on the meetings of RE teachers in Thessaloniki and Volos that highlight the dynamics of the learning communities in the country in view of the implementation in Religious Education of the new Curriculum of 2023 and the use of the multiple book that will allow teachers to choose the right book for their students.

This issue also presents original research on morning prayer in Greece, which continues to function as a factor impacting to students' religious and cultural beliefs. The study presented in this issue examines the role of this process in the development of students' religious identity, integration and psychological situation.

Βιβλιογραφία / References

- Jackson, R. (2014). *Signposts-Policy and practice for teaching about religions and non-religious world views in intercultural education*. Strasbourg: Council of Europe.
- Stern, J. (2024). Research as pedagogy: Building learning communities and religious understanding in RE. *British Journal of Religious Education* 32(2), 133-146. <https://doi.org/10.1080/01416200903537415>
- The European Forum for Teachers of religious Education (2024). Retrieved from <https://eftre.net/>. 8 November, 2024.